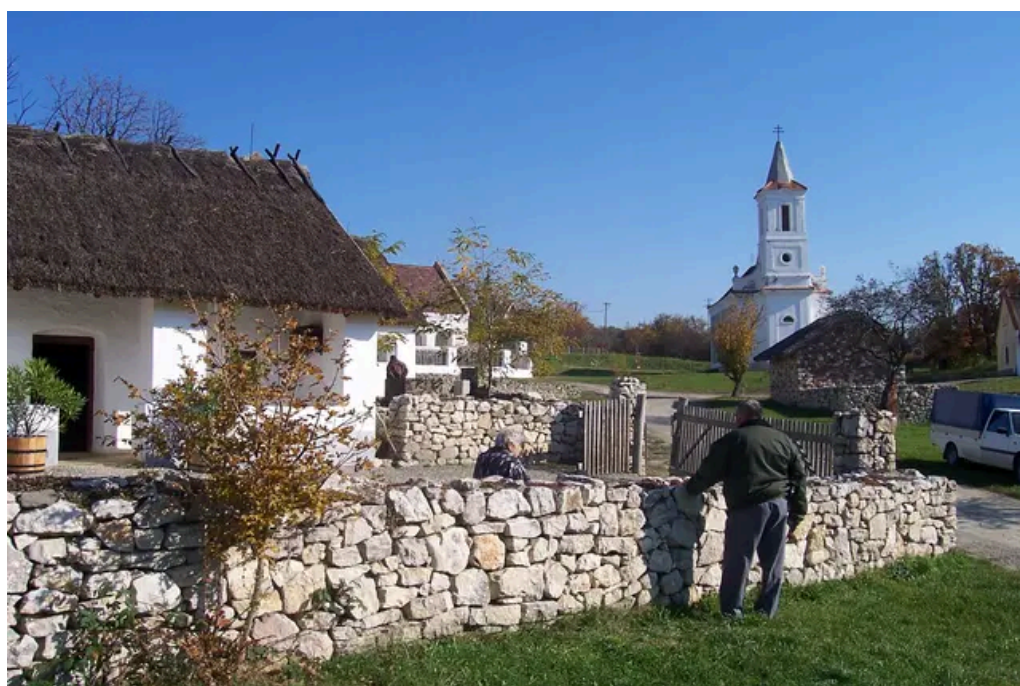

Írások · Cikk · 2019. december

Nagyanyám szövőszéke: egy tárgy életrajza

A gyűjtemény legnagyobb darabja egy 1902-ben készült szövőszék, amely három asszony kezén ment át, mielőtt hozzám került. Az ő történetüket írom meg rajta keresztül.

Megjelent az A Túr partján című kötet bővített kiadásában, 2019

Fotó: Palickap, 2005 · Wikimedia Commons · CC BY-SA 4.0

Nagyanyám, Ilonka mama 1921-ben, tizenhét évesen hozta a hozományában azt a szövőszéket, amely ma a gyűjteményem legnagyobb tárgya. A gépet az ő apja, egy sonkádi ács készítette 1902-ben, a lányai számára, akik közül nagyanyám volt a legfiatalabb. A vetélőn ma is olvasható a bicskával faragott évszám és a két betű: „V. I.”

Három asszony

A szövőszék első gazdája nagyanyám nővére, Mária volt, aki 1902 és 1919 között szőtt rajta. Az ő idejéből maradt fenn a legrégebbi vászon a gyűjteményben, egy 1911-es, piros csíkos törülközővég. Mária halála után a gép nagyanyámhoz került, aki 1921-től 1968-ig dolgozott rajta: kendervászont, szakajtókendőt,

később rongypokrócot szőtt. A hatvanas évekre a kendertermesztés megszűnt a faluban, így ő már bolti pamutfonallal dolgozott, de a nyüstök beállítását ugyanúgy végezte, ahogy Máriától tanulta.

A harmadik asszony anyám volt, aki a szövőszéket 1968-ban a kamrába állította, és csak télen, a kevés munkával járó hónapokban vette elő. Az ő idejéből származik a gyűjtemény színes, csíkos rongypokrócainak nagy része. Anyám 1994-ben szőtt rajta utoljára, egy piros-kék kockás abroszt, amelyet a fehérgyarmati kiállításon mutattam be először.

A tárgy mint forrás

A szövőszék nemcsak tárgy, hanem dokumentum. A borda szélessége, hetvenegy centiméter, megadja a faluban használt vászon szélességét. A nyüstök kopása mutatja, hogy leggyakrabban kétnyüstös, egyszerű vászonkötést szöttek rajta. A hasajón megmaradt fonalvégek színe és anyaga a három asszony korszakait rajzolja ki: len és kender Máriánál, pamut nagyanyámnál, műszálas rongycsík anyámnál.

2019-ben restauráltattam: a törött lábítót pótolttam, a többit érintetlenül hagytam. A restaurátornak azt kértem, hogy a kopásokat ne tüntesse el, mert azok maguk a tárgy életrajza. Ma a gyűjtemény bemutatótermében áll, befűzve, és az évente egyszer megrendezett szövőnapon a látogatók maguk is szőhetnek rajta néhány sort.

Források és irodalom

1. Szolnoky Lajos: Alakuló munkaeszközök. A magyar népi kenderrost-megmunkálás. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1972.
2. Fél Edit – Hofer Tamás: Arányok és mértékek a paraszti gazdálkodásban. Budapest, Balassi, 1997.
3. Saját gyűjtés: B-011. leltári számú szövőszék adatlapja és a családi levelezés, 1911–1994.

Letöltés

[PDF-ben \(cikk\)](#)

Idézés: Vas Erzsébet: Nagyanyám szövőszéke: egy tárgy életrajza. Megjelent az A Túr partján című kötet bővített kiadásában, 2019.

Témák

szövés · tárgybiográfia · család · Túristvándi

Kapcsolódó írások

A szatmári keresztszemes: motívumkincs és színrend a Túr mentén

Népdalgyűjtés Túrístvándiban, 1978–1985: a kezdetek
